

Kohaliku omavalitsuse kohustused sotsiaalteenuste korraldamisel puuetega inimestele

Tauno Asuja

Eesti Puuetega Inimeste Koja peaspetsialist

04.04.2017

Põhiseaduse §28

Igaühel on õigus tervise kaitsele.

Eesti kodanikul on õigus riigi abile vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral. Abi liigid, ulatuse ning saamise tingimused ja korra sätestab seadus.

Riik soodustab vabatahtlikku ja omavalitsuse hoolekannet. Lasterikkad pered ja puuetega inimesed on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all.

Sotsiaalhoolekande põhimõtted

SHS § 3. Sotsiaalhoolekande põhimõtted

Sotsiaalhoolekandelise abi andmisel:

- 1) lähtutakse esmajärjekorras isiku vajadusest;
- 2) eelistatakse abimeetmeid, mis on suunatud võimaluste leidmisele ja isiku suutlikkuse suurendamisele korraldada oma elu võimalikult iseseisvalt;
- 3) nõustatakse isikut abimeetme valikul ja kohandamisel ning vajaduse korral abi kasutamisel vastava erialase ettevalmistusega spetsialisti poolt;
- 4) lähtutakse abimeetme rakendamise tulemuslikkusest abi vajava isiku ning vajaduse korral pere ja kogukonna seisukohast;
- 5) kaasatakse abi andmise kõikidel etappidel abi vajavat isikut ning vajaduse korral ka tema perekonnaliikmeid, kui isik on selleks nõusoleku andnud;
- 6) tagatakse abimeetmed isikule võimalikult kättesaadaval moel.

SHS (1)

Sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) 2. peatüki 2. jaos sätestanud kohalikule omavalitsusele kohustuse osutada 11 sotsiaalteenust:

koduteenus – täisealise abistamine kodustes toimingutes ja asjaajamises;

väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus – täisealise abistamine ja hooldamine hooldekodus;

tugiisikuteenus – täisealise ja lapse motiveerimine, juhendamine ja iseseisva toimetuleku arendamine;

täisealise isiku hooldus – puudega täisealise abistamine õiguste ja kohustuste kandmisel;

isikliku abistaja teenus – puudega täisealise abistamine igapäevastes tegemistes;

SHS (2)

varjupaigateenus – täisealisele ajutise öömaja võimaldamine;

turvakoduteenus – lapsele või täisealisele ajutise eluaseme, turvalise keskkonna ja kriisiabi võimaldamine;

sotsiaaltransporditeenus – puudega inimesele kohase sõiduki kasutamise võimaldamine;

eluruumi tagamine – sobiva eluruumi kasutamise võimaluse loomine inimesele, kes seda ise pole võimeline leidma;

võlanõustamisteenus – võlgnevus- ja toimetulekuprobleemiga inimese nõustamine võlgnevuste lahendamisel ja ennetamisel;

lapsehoiuteenus- toetada lapse hooldusõigust omava isiku või hooldaja toimetulekut või töötamist.

Õiguskantsleri seisukohad

24.10.2016 õiguskantsleri seisukohad „Sotsiaalteenused kohalikus omavalitsuses”

http://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/sotsiaalteenused_kohalikus_omavalitsuses.pdf

KOV kohustused (1)

Kui keegi KOV elanikest peaks neid teenuseid vajama, siis tuleb KOV-l need ka abivajajale tagada.

KOV-l pole õigust keelduda nende teenuste osutamisest oma elanikele.

KOV kohustused (2)

KOV korraldamiskohustus hõlmab endas kolme suuremat ülesannet:

- tagada, et vajalikud sotsiaalteenused on olemas;
- selgitada välja inimese abivajadusele vastav abi ja
- vajadusel osaleda sotsiaalteenuse kulude katmisel.

Teenuste korraldus (1)

Kui KOV-s on vajalikud teenusepakkujad olemas ning abivajajal võimalik selle kulud ise katta, võib KOV kohustus piirdudagi vaid sobiliku abi väljaselgitamisega.

Kui aga sobivat teenusepakkujat pole või on abivajajal raha ebapiisavalt, peab KOV leidma teenusepakkuja või pakkuma teenust ise ja osalema vajadusel ka rahastamises.

Teenuste korraldus (2)

KOV-l on vabadus otsustada:

- kas ta osutab teenuseid ise või ostab need sisse mõnelt teenusepakkujalt, sh teeb koostööd naabervalla või -linnaga teenuse osutamiseks;
- millist sotsiaalteenust konkreetsele abivajajale sotsiaalkaitse ja -hoolekande põhimõtteid arvestades korraldada;
- kas ja kui palju peab abivajaja tasu võtmise põhimõtteid arvestades sotsiaalteenuse eest ise maksma.

Teenuste rahastamine

- Sotsiaalteenuste eest võib teatud tingimustel võtta tasu abivajavalt inimeselt endalt ja vajadusel tema perelt.
- Puuduva osa peab enda kanda võtma vald või linn.
- KOV sotsiaalteenuste kättesaadavuse tagamiseks peab riik tagama KOV-dele piisavalt raha neile pandud kohustuslike kohalike ülesannete täitmiseks.
- KOV kohustus hoolitseda, et abivajajad ei jääks sotsiaalteenusteta, mille kasutamist seadusandja neile inimväärikuse tagamiseks lubanud on.

- Abi andmise kord
 - Sotsiaalhoolekandeabi peab olema kõigile abivajajatele kättesaadav ühetaolistel ja selgetel alustel
 - KOV-I kohustus kehtestada määrusega sotsiaalhoolekandelise abi andmise kord, et igaühel oleks selge, millist abi ja kuidas on tal õigus vallalt või linnalt saada.
 - Kord peab sisaldama juhiseid vähemalt kõikide kohustuslike KOV sotsiaalteenuste taotlemiseks.

- Sobiva sotsiaalteenuse valik
- KOV esmaseks ülesandeks inimese abistamisel on hinnata terviklikult, milles ja mil määral tema poole pöördunud inimene abi vajab.
- Sotsiaalteenuste eesmärkide kaudu on seadusandja määranud ära abivajaduse, mille ilmnemisel peab vald või linn inimest aitama.

• Sotsiaalteenuse eest tasu võtmine

- Sotsiaalteenuse osutamise eest võib inimeselt võtta tasu.
- Kui suureks kujuneb inimeselt võetava tasu suurus, sõltub sellest:
 - kui palju inimene teenust vajab,
 - milline on teenuse maksumus ning
 - milline on teenuse saaja ja tema pere võimalus selle eest tasuda.
- Inimeselt võetava tasu suurus ei tohi takistada tal abi saamast.
- Samuti peab jälgima, et tasu võtmisel ei jääks inimesel raha enda ja oma pere igapäevaseks toimetulekuks, sh oma alaealiste laste eest hoolitsemiseks.
- Kui seejärel nähtub, et inimesel pole ka pere osalusel teenuse eest tasumiseks piisavalt raha, tuleb KOV-l teenuse kulude katmises osaleda.

• Haldusotsuse vormistamine (1)

- Otsus abivajajale korraldatava sotsiaalteenuse kohta väljendub üldjuhul kirjalikul vormis haldusaktis.
- Otsusest peab inimene aru saama:
- kas tal on õigus kohaliku omavalitsuse sotsiaalteenusele,
- kui on õigus sotsiaalteenusele, siis millisele,
- miks just sellele sotsiaalteenusele,
- kes seda sotsiaalteenust talle osutab,
- millal ta sotsiaalteenust saab,
- kas ja mida peab ta abi saamiseks tegema ning
- miks ja mil määral ootab KOV inimeselt sotsiaalteenuse tasumises osalemist

- Haldusotsuse vormistamine (2)

- Kui inimest otsustakse mitte abistada tema soovitud viisil või ulatuses, peab otsusest nähtuma, miks talle soovitud abi ei võimaldata
- Haldusaktis tuleb ka märkida, mida saab inimene teha, kui ta tehtud otsusega rahul ei ole.
- Lisada selgitused vaide ja kaebuse esitamise võimaluste ja tähtaegade kohta.